

05/06/2015

La poètica del testimoni a través d'una doble genealogia: l'obra de l'escriptora argentina Nora Strejilevich

La resignificació que fa Michel Foucault del mètode genealògic d'investigació històrica serveix com a punt de partida per fer una lectura comparada de l'obra de l'escriptora argentina, encara desconeguda al nostre país, Nora Strejilevich. L'autora realitza una doble genealogia, la primera, teòrica, sobre el gènere testimonial a Sud-Amèrica, la segona, literària, sobre la seva família. L'estudi de la procedència i de l'emergència del testimoni convergeix sorprenentment en un mateix punt: la *Shoah*, fet que permet considerar el gènere testimonial i la seva pròpia creació literària des d'una nova perspectiva arrelada a la història d'Europa.

La genealogia teòrica que realitza Nora Strejilevich a l'assaig *El arte de no olvidar* arrenca amb l'anàlisi d'algunes de les narratives testimonials més reconegudes a Europa, com és l'obra de Primo Lévi i la d'Imre Kértesz, fet que constitueix una novetat per a la crítica literària llatinoamericana especialitzada en el gènere del testimoni, ja que a finals dels setanta aquest gènere va ser considerat una producció originàriament llatinoamericana.

Els orígens del testimoni se situen per a alguns crítics a les conegudes *Crónicas de Indias* o en el nou periodisme cultivat per Rodolfo Walsh, fet que té com a conseqüència que en els estudis sobre el testimoni no es tingui en compte el *corpus* relatiu a la *Shoah* (l'Holocaust). En canvi, la genealogia que proposa Nora Strejilevich, tant la teòrica com la literària, demostra que en la narrativa testimonial argentina, especialment aquella que ha estat produïda per escriptors jueus i escriptores jueves, s'hauria de tenir en compte la creació testimonial procedent d'Europa, per diferents raons que la mateixa Strejilevich analitza en l'article "El antisemitismo en la Argentina: siempre presente, nunca admitido" (2008).

La conveniència de *llegir/escoltar* els textos testimonials de Sud-Amèrica en relació amb aquells que es van escriure arran de l'experiència de la *Shoah* se sosté, primer, en la repressió específica que a l'Argentina es va produir contra les persones d'origen jueu durant la dictadura militar —considerada per la historiadora Pilar Calveiro (2008) i el sociòleg Daniel Feierstein (2011), entre d'altres que refermen aquesta idea, com un genocidi social. De fet, no només Nora Strejilevich sosté aquesta tesi, també Jacobo Timerman, un periodista polític que va ser presoner a diferents centres clandestins de detenció, tortures i extermini (CCDTiE) la subscriu al seu testimoni *Preso sin nombre, celda sin número* (1982)—.

En segon lloc, els i les supervivents d'Argentina, Xile i Uruguai que elaboren literàriament el seu testimoni parlen, igual que els i les supervivents de la *Shoah*, del seu pas pels camps de concentració o CCDTiE, a diferència dels testimonis de Centreamèrica on, malgrat també es van patir abusos per part de l'Estat i una forta repressió política, solen tenir un altre format com és l'entrevista transcrita que fa un(a) periodista o antropòleg(a), com succeeix amb l'obra de Miguel Barnet o Elizabeth Burgos, per posar només dos exemples. Així, es prova la validesa de la genealogia teòrica que traça Nora Strejilevich, en la qual la narrativa testimonial de Sud-Amèrica pren com a model no només els testimonis escrits entre els seixanta i els setanta a Llatinoamèrica, sinó també els de l'anomenada 'literatura de la *Shoah*', escrita a Europa.

La consideració, però, de la línia genealògica europea té un altre sentit per aquesta autora. Els avis paterns de la Nora Strejilevich, els Schlesinger, van arribar a l'Argentina des de la *Rússia Blanca* a principis del segle XX; els materns van emigrar des d'un petit poble de Varsòvia per arribar a un mateix destí: la zona d'Entre Ríos. Buscant un destí més prometedori, van passar a augmentar la llista de la diàspora com a jueus que eren. Molts anys després, l'exili de la Nora Strejilevich per Israel, Itàlia, Espanya, Brasil i Canadà, que inicia un cop l'alliberen del seu captiveri al CCDTiE "Club Atlético" l'any 1977, es pot considerar una rèplica perversa de la

suposada persecució que van patir els seus avis com explica en el relat autobiogràfic “Too Many Names”, on dibuixa l’arbre genealògic de la seva família, de la qual ja no queda ningú viu.

Per tant, les dues genealogies que traça a la seva obra, la primera, de caire teòric, i la segona, literària, sobre els orígens desconeguts de la seva família, volen provar que el saber també està fet de silenci. És per aquesta raó que ella es decideix a escriure, entenent aquesta pràctica com una exploració vinculada a la memòria i a la imaginació: “That was I decided to write —because I didn’t Know what to say”, com afirma la narradora de “Too Many Names” (2002).

El compromís de la seva escriptura es podria situar en el punt on convergeix la història europea de la diàspora i la dels exilis postdictatorials, on sembla que la història (familiar) es repeteixi, ja que ella es troba immersa en la mateixa tragèdia del genocidi i la persecució, com sentència amb aquestes paraules: “Dark mists on both continents, concave mirrors, are always ready to give us the deformed image of what we believed humanity should be or was”.

Noemí Acedo Alonso

GRC Cos i Textualitat

Departament de Filologia Espanyola

Àrea de Teoria de la Literatura i Literatura Comparada

noemiacedoalonso@gmail.com

Referències

[View low-bandwidth version](#)